

Het voortgangsbericht informeert maandelijks raad, stafbureau en externe betrokkenen over de voortgang van lopende/afgeronde adviestrajecten van de Rli.

A. Voortgang lopende adviestrajecten

Duurzaam bouwen

Verwacht: juni 2025
Commissievoorzitter: Karin Sluis
Contactpersoon: Bas Waterhout bas.waterhout@rli.nl

Hoe kan de overheid de juiste voorwaarden creëren voor een omslag naar het gebruik van duurzame materialen voor de bouw van nieuwe woningen, en dit hand in hand laten gaan met de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van die woningen?

Met het advies 'Duurzaam bouwen' gaat de raad na onder welke (beleids)voorwaarden de omslag in de bouwketen naar het gebruik van duurzame materialen in de woningbouw gestalte kan krijgen.

De raad heeft het advies vastgesteld op 13 maart en mandaat gegeven aan de voorzitter van de raad en de voorzitter van de commissie om het advies af te ronden. Publicatie van het advies wordt verwacht begin juni. Eind juni is een publieksbijeenkomst beoogd, waarin samen met partijen uit het veld dieper ingegaan kan worden op de hoofdboodschappen van het advies.

Lees meer over het advies op [Duurzaam Bouwen \(rli.nl\)](https://www.rli.nl/duurzaam-bouwen)

Systeemfalen in het leefomgevingsbeleid

Verwacht: mei 2025
Commissievoorzitter: Jantine Kriens
Contactpersoon: Bart Swanenvleugel bart.swanenvleugel@rli.nl

Waarvoor worden de grote problemen in de leefomgeving onvoldoende effectief opgelost? Welke fundamentele keuzes zijn nodig om dat wel te doen? Welke consequenties hebben die keuzes? Om welke vormen van organiseren en sturen vraagt dit en wat zijn daarbij de rollen van overheid, markt en samenleving?

De problemen op het gebied van de klimaat-, biodiversiteits- en grondstoffentransities en andere dossiers in de leefomgeving zijn al lange tijd bekend. Op tal van terreinen worden ook vorderingen gemaakt bij het oplossen daarvan, maar toch is het in veel belangrijke leefomgevingsdossiers tot op heden niet gelukt om de beoogde resultaten te halen of binnen bereik te brengen. Het is onzeker of alle ambities van het leefomgevingsbeleid daadwerkelijk waargemaakt worden. In het adviestraject 'Systeemfalen in het leefomgevingsbeleid' agendeert de raad wat ervoor nodig is in het samenspel tussen overheid, markt en gemeenschappen om doeltreffende oplossingen te vinden voor complexe leefomgevingsproblemen waarvoor ons land zich gesteld ziet.

Op 13 maart is het advies besproken in de raad. Tijdens de bespreking kwamen nog enkele aandachtspunten naar voren die zijn verwerkt in een eindconcept. Dit eindconcept is in de raadsvergadering van 10 april vastgesteld.

De commissieleden zijn: Jantine Kriens (commissievoorzitter), Bernard ter Haar, James Kennedy, Yourai Mol, Krijn Poppe en Nanke Verloo. Eind 2023 publiceerde de raad een probleemverkenning,

vooruitlopend op het advies. In mei gaf de commissievoorzitter, Jantine Kriens, een presentatie van deze verkenning. Deze is integraal te bekijken via de [Rli-website](#).

Lees meer op [Systeemfalen in het leefomgevingsbeleid \(rli.nl\)](#)

Inclusieve Verduurzaming

Verwacht: tweede helft 2025

Commissievoorzitter: André van der Zande

Contactpersoon: Evert Nieuwenhuis: evert.nieuwenhuis@rli.nl

Hoe kan effectief duurzaamheidsbeleid zo worden ontwikkeld dat de samenleving in den brede daarin wordt betrokken en doelen en instrumenten zowel verbeterd als breed gedragen worden? Welke eisen stelt dat aan de verdeling van de lusten en de lasten van verduurzaming, de manier waarop afwegingen daarover worden gemaakt en hoe beleid wordt vormgegeven en uitgevoerd?

In de vastgestelde startnotitie wordt geconstateerd dat het nodige is gezegd en geschreven over inclusieve verduurzaming, klimaatrechtvaardigheid (WRR, 2023) en het belang van betrokkenheid van burgers (PBL, 2023). Dit advies wil daarop voortbouwen en zich vooral richten op het *hoe*: welke beleidsinstrumenten leiden tot inclusievere verduurzaming? Het richt zich daarbij op de volgende aspecten van verduurzaming: klimaat & energie, natuur & landbouw en gezonde leefomgeving & milieuvervuiling.

De commissie werkt momenteel aan een concept-adviestekst. De input van de expertmeeting van eind januari en die van de focusgroepen van begin februari zijn ter harte genomen en worden gebruikt bij het schrijven van het advies. Medio mei zal de raad de concepttekst bespreken.

De commissieleden namens de Rli zijn André van der Zande (voorzitter) en Erik Verhoef. Externe commissieleden zijn Margreet van Gastel (voormalig gemeenteraads- en statenlid, voormalig wethouder en programmamanager energie voor bedrijven bij het ministerie van EZK), Reint Jan Renes (lector Psychologie voor een Duurzame Stad, Hogeschool van Amsterdam) en Katrien Termeer (hoogleraar bestuurskunde aan Wageningen University & Research).

Lees meer op [Inclusieve verduurzaming \(rli.nl\)](#)

Overheid als aandeelhouder

Verwacht: zomer 2025

Commissievoorzitter: Jeanet van Antwerpen

Contactpersoon: Joris Stok joris.stok@rli.nl

Hoe kan - en in hoeverre moet - de overheid sturen op bestaande en mogelijke nieuwe overheidsdeelnemingen in het licht van de grote opgaven in het domein van de fysieke leefomgeving en infrastructuur?

De adviescommissie bestaat uit Jeanet van Antwerpen (raadslid en commissievoorzitter), Renée Bergkamp (raadslid en lid van de commissie), Marnix Kluiters (junior raadslid en lid van de commissie) en Marike van Lier Lels (Lid RvC Post NL en voormalig non-executive board member van verschillende bedrijven en organisaties en extern lid van de commissie).

Op 25 maart heeft het projectteam deelgenomen aan de strategensessie van NGinfra in Utrecht. NGinfra is het kennisinstituut waarin Rijkswaterstaat, Havenbedrijf Rotterdam, Alliander, Schiphol, ProRail en Vitens zich hebben verenigd. Tijdens de sessie is een interactief gesprek gevoerd over de kansen en belemmeringen bij de sturing op deelnemingen. De opgehaalde inzichten van het gesprek worden meegenomen als input voor het advies.

Op 9 april vond een expertmeeting plaats waarin de commissie samen met Pieter Boot (o.a. lid van de expertisekring Energie van de Raad van State en lid van de adviescommissie

Maatwerkafspraken Industrie), Wimar Bolhuis (directeur TNO vector) en Paul de Bijl (hoofdeconoom ACM) heeft gesproken over de meerwaarde van het instrument deelnemingen op het gebied van de energietransitie, economische veiligheid en het versterken van de economie. De commissie heeft vervolgens doorgesproken over de analyse en aanbevelingen uit het conceptadvies.

In mei staan vervolgspraken gepland met de ambtelijke contactgroep en de externe adviseurs Hans Smits en Jan Peter Balkenende. Het conceptadvies wordt in de raadsvergadering van mei besproken.

Lees meer op [Overheid als aandeelhouder \(rli.nl\)](https://www.rli.nl/overheid-als-aandeelhouder)

Drinkwatervoorziening

Verwacht: najaar 2025
Commissievoorzitter: Erik Verhoef
Contactpersoon: Folmer de Haan f.w.dehaan@rli.nl

Welke potentiële knelpunten bedreigen de toekomstbestendigheid van het Nederlandse drinkwatersysteem? Welke ecologische, economische, culturele, institutionele, sociale en technische factoren liggen hieraan ten grondslag? Wat is er nodig om het systeem rondom de drinkwatervoorziening toekomstbestendig te maken?

Drinkwaterbereiding is afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende zoet oppervlakte- en grondwater van goede kwaliteit. Op dit moment zijn er in een aantal provincies onvoldoende reserves om aan een onverwacht grotere vraag naar drinkwater te voldoen. Dit wordt tot nu toe door drinkwaterbedrijven onderling opgevangen. De beschikbaarheid van voldoende drinkwaterbronnen met een goede kwaliteit neemt af. Klimaatverandering en verslechtering van de waterkwaliteit zijn hier debet aan. De concurrentie om zoetwater wordt groter. Dit alles zorgt dat de stabiele en veilige levering van kwalitatief goed drinkwater in de toekomst niet meer vanzelfsprekend is. De drinkwatervoorziening lijkt tegen grenzen aan te lopen.

Inmiddels is de vierde commissievergadering achter de rug waarin de lijn in het advies en de geplande tweede expertbijeenkomst zijn besproken. Paul van Erkelens, voormalig dijkgraaf, watergraaf, burgemeester en wethouder is aangetreden als extern commissielid. Op 28 maart heeft het projectteam een drinkwater challenge gedaan met 45 studenten van de Haagse Hogeschool. Zij zijn vanuit verschillende rollen (provinciebestuur, natuur, consument etc.) met elkaar in discussie gegaan over wat er nodig is voor een toekomstbestendige drinkwatervoorziening in 2100.

Op 2 april bracht de commissie een informatief werkbezoek aan Brabant Water en bekeken we de brak water - pilot in Genderen. Daarna volgde een bezoek aan Waterbedrijf Evides op locatie in Werkendam, met uitzicht op de spaarbekkens in de Biesbosch. Het projectteam heeft verdiepende interviews gevoerd bij de waterbedrijven Vitens en PWN, binnenkort volgt een gesprek met Dunea. Er worden nog verschillende interviews ingepland, onder andere met Defensie.

Lees meer op [Drinkwatervoorziening](https://www.rli.nl/drinkwatervoorziening)

Caribisch Nederland

Verwacht: zomer 2025
Contactpersoon raad: Jantine Kriens
Contactpersoon: Joris Stok joris.stok@rli.nl

Op verzoek van de staatssecretaris van Digitalisering en Koninkrijksrelaties werken we aan een advies over hoe het Rijk het beste invulling kan geven aan het beleid voor het fysieke domein op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

De tweeledige vraag die centraal staat in dit advies luidt: *In hoeverre bestaan er (in potentie) onwenselijke verschillen tussen Europees en Caribisch Nederland als het gaat om het rijksbeleid voor het fysieke domein en de uitvoering daarvan? En hoe zouden zulke (in potentie) onwenselijke verschillen zijn weg te nemen?*

Op korte termijn wordt de consultatieronde afgerond. Daarin hebben de departementen, de bestuurscolleges en de heer Glenn Thodé als externe reviewer gelegenheid gehad om feedback te geven op het conceptadvies. Op dit moment buigt de raad zich over de ontvangen feedback. De raad verwacht het definitieve advies rond de zomer van 2025 te publiceren.

Vanuit de raad wordt het adviestraject begeleid door Jantine Kriens (vicevoorzitter van de raad).

Grond voor duurzame keuzes in het landelijk gebied

Verwacht: najaar 2025

Contactpersoon raad: Krijn Poppe

Contactpersoon: Douwe Wielenga douwe.wielenga@rli.nl

Welke rol speelt de grondmarkt bij het vinden van samenhangende oplossingen voor leefomgevingsopgaven in het landelijk gebied en wat is daarbij de rol van de overheid?

De Rli stelt in dit adviestraject de vraag hoe de ontwikkelingen op de grondmarkt en de keuzes over de toekomst van het landelijk gebied elkaar beïnvloeden. Worden de keuzes mede ingegeven door de hoge grondprijzen en levert dat vanuit publieke doelen en belangen gewenste of ongewenste uitkomsten op? Welke rol speelt de overheid zelf op de grondmarkt in verschillende rollen: als grondeigenaar, als marktmeester, als beleidsmaker?

Het onderwerp grond(bezit) en de rol van grond bij het maken van keuzes, staat momenteel zeer in de belangstelling. Na de aankondiging van dit adviestraject door de Rli zijn er veel reacties binnengekomen vanuit verschillende partijen: boeren, burgerinitiatieven, kennisinstellingen en overheden. De commissie en het projectteam zullen de komende periode in gesprek gaan met deze en verschillende andere partijen om hun kennis, inzichten en visie te kunnen betrekken bij de analyse en adviezen.

Er zijn de afgelopen maanden verschillende contacten geweest met kennispartijen als PBL, IVLO, WUR, met medewerkers van Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten en partijen die een rol spelen in de grondmarkt zoals NVM Agrarisch en landelijk, de Federatie van Grondbezitters, ontwikkelbedrijven en landschapsorganisaties. De gesprekken hebben geleid tot beter inzicht in dit complexe onderwerp.

In het vorige bericht werd ook aangekondigd dat er twee werkbezoeken ingepland werden. Daarvan vond er één plaats op 5 maart in Noord-Brabant waar twee agrarische bedrijven werden bezocht en de commissie in gesprek ging met de respectievelijke eigenaren van een melkveehouder en een akkerbouwer. Daarnaast werd gesproken met mensen van de provincie Noord-Brabant, waterschap De Dommel en het Groenontwikkelfonds Brabant. Het tweede werkbezoek staat gepland op 2 april in Ede en start met een commissievergadering.

Lees meer op [Grond voor duurzame keuzes in het landelijk gebied \(rli.nl\)](#)

B. Informatie over uitgebrachte adviezen

Met recht balanceren: juridisering in de leefomgeving

Publicatiedatum: 26 juni 2024
Commissievoorzitter: Niels Koeman
Contactpersoon: Folmer de Haan f.w.dehaan@rli.nl

Op woensdag 26 juni heeft de raad zijn advies 'Met recht balanceren: juridisering in de leefomgeving' uitgebracht. Het advies is schriftelijk aangeboden aan de demissionaire ministers De Jonge van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Weerwind voor Rechtsbescherming.

Op 21 februari 2025 stuurde de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris Rechtsbescherming de [kabinetsreactie](#) op het advies 'Met recht balanceren: juridisering in de leefomgeving' naar de Eerste en de Tweede Kamer. Het kabinet gaat uitgebreid in op de oplossingsrichtingen en de vijf aanbevelingen uit het advies.

Bij het voorkomen van juridische geschillen over overheidsregels of de uitvoering daarvan draagt volgens de raad de politiek een grote verantwoordelijkheid zeker waar het gaat om regels die voortkomen uit EU-wetten of uit internationale verdragen. Te vaak wordt gekozen voor een minimale implementatie met juridisering tot gevolg. Het kabinet herhaalt deze conclusie niet.

Ook de kwaliteit van wetgeving bij de departementen zou volgens de raad moeten verbeteren. De raad adviseert dan ook de juridische functie binnen de departementen te versterken, en een 'Chief Legal Officer' aan te stellen. Ook dit advies wordt niet overgenomen in de kabinetsreactie.

De raad adviseert vervolgens een betere toetsing van nationaal beleid voor de leefomgeving aan de Grondwet, Europese richtlijnen en internationale verdragen. De raad suggereert een Adviseur-Generaal toe te voegen aan de afdeling advisering van de Raad van State. Adviezen van de Afdeling zijn daarmee moeilijker ter zijde te leggen dan nu het geval lijkt te zijn. Het kabinet volgt de raad hierin niet, en geeft aan de AG niet nodig en niet noodzakelijk te vinden, en dat het aan de Afdeling zelf is om te bepalen hoe de toetsende taak wordt ingevuld.

Als laatste valt volgens de raad te overwegen om af te spreken dat burgers en belangenorganisaties tegen bepaalde categorieën van overheidsbesluiten slechts bij één rechterlijke instantie kunnen procederen. Dit is een van de manieren om te komen tot efficiëntere en snellere afhandeling van zaken. Deze aanbeveling wordt wel overgenomen door het kabinet. Er komt een onderzoek naar welke geschillen rond leefomgevingskwesties kunnen worden afgedaan door één rechtelijke instantie zonder hoger beroep.

Lees meer op [Met recht balanceren Raad voor de leefomgeving en infrastructuur \(rli.nl\)](#) en zie [Judging the Right Balance](#) voor de Engelse vertaling van het advies.

Waardevol regeren: sturen op brede welvaart

Publicatiedatum: 9 juli 2024
Commissievoorzitter: Pallas Agterberg
Contactpersoon: Douwe Wielenga douwe.wielenga@rli.nl

Op dinsdag 9 juli heeft de raad zijn advies 'Waardevol regeren: sturen op brede welvaart' uitgebracht. De kern van het advies is dat welvaart uit veel meer bestaat dan het materiële welzijn van burgers. Het gaat ook om factoren als gezondheid, veiligheid, de kwaliteit van de woon- en leefomgeving of de kwaliteit van het onderwijs. De raad constateert dat verschillende aspecten (zoals de natuur en het oplopende woningtekort) er niet goed voor staan. Op dit moment is er in het beleid van de overheid te weinig systematische aandacht voor al deze factoren. Bovendien gaat onvoldoende aandacht uit naar de verdeling van brede welvaart tussen groepen burgers, tussen

huidige en toekomstige generaties en tussen het eigen land en andere landen. Door anders te werk te gaan, kan de politiek beter onderbouwde afwegingen maken. Dat maakt besluiten beter. Om te sturen op brede welvaart moet de overheid volgens de raad:

- 1) meer en betere informatie vergaren om de gevolgen van verschillende mogelijke beleidsmaatregelen en investeringen beter in kaart te brengen, evaluatie-instrumenten aanpassen en niet met één maatstaf werken. Zo komen dilemma's scherper in beeld;
- 2) beleidskeuzes baseren op deze informatie, zodat alle factoren van brede welvaart systematisch bij de afwegingen worden betrokken. Omdat niet iedereen hetzelfde wensbeeld van brede welvaart heeft, blijven de uiteindelijke beleidskeuzes door waarden gedreven en dus politiek;
- 3) in de rijksbegroting de consequenties van keuzes zichtbaar maken op verschillende vormen van kapitaal. Sturen op meer dan alleen geld is een fundamentele verandering;
- 4) op regionaal niveau betere afspraken maken tussen rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, zodat ook regionaal beter op brede welvaart wordt gestuurd.

Op 24 maart 2025 stuurden minister Beljaarts van Economische Zaken, minister Hermans van Klimaat en Groene Groei en minister Heinen van Financiën de [kabinetsreactie](#) op het Rli-advies 'Waardevol regeren: sturen op brede welvaart' naar de Tweede Kamer. In zijn reactie gaat het kabinet uitgebreid in op het begrip brede welvaart, hoe de overheid hierop stuurt en hoe zich dit verhoudt tot de vier aanbevelingen uit het advies. De Rli zal hier binnenkort op reageren.

In maart waren er presentaties over het advies voor medewerkers van de Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving (RVS) en SDG-coördinatoren van de Rijksoverheid.

Lees meer op [Waardevol regeren Raad voor de leefomgeving en infrastructuur \(rli.nl\)](#) en lees [hier](#) de Engelse vertaling van het advies.